

BÖLÜM 5

VERGİ GELİRLERİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Uğur Korkut PATA¹

1. GİRİŞ

İnsan toplumsal bir varlıktır ve devlet olarak nitelendirilen oluşum toplumun bir gereği olarak ortaya çıkmıştır. Devlet vatandaşlarına gerekli hizmetleri sunabilmek için mal ve hizmet üretmek zorundadır. Bunu da çeşitli gelirler elde ederek temin etmektedir. Devlet, iç borçlanmadan, dış borçlanmadan, para basmadan ve vergilerden olmak üzere dört şekilde gelir elde edip harcamalarını gerçekleştirebilmektedir (Burgess & Stern, 1993:762). Bu dört araç içerisinde vergi hariç geriye kalan üçü uzun dönemde ekonomik büyüme için sürdürülebilir bir kamu geliri sağlayamamaktadır. Para basma enflasyona, dış borçlanma dışa bağımlılığa sebebiyet verebilmektedir. Ayrıca iç ve dış borçlanmanın faiz yükümlülüğü vardır. Vergi gelirleri için böyle bir durum söz konusu değildir.

Vergiler yatırım kararlarını, teknolojik gelişmeyi, verimliliği, çalışma tercihlerini doğrudan, diğer taraftan altyapı, sağlık ve eğitim harcamalarını attırarak ekonomik büyümeyi dolaylı olarak etkileyebilmektedir (Cural & Kırıcı Çevik, 2015:128). Vergilerin gayrisafi yurtiçi hâsıla (GSYH)'ya oranı vergi yükü olarak ifade edilmektedir. Bir ülkedeki vergi yükü; yatırım, tüketim, tasarruf, emek arzı, enflasyon ve ekonomik büyüme gibi birçok makro ve mikro ekonomik göstere üzerinde etkili olabilir. Bu göstergelerden kuşkusuz en önemlisi ekonomik büyümedir.

İyi düzenlenmiş, etkin ve efektif bir vergi sistemi ekonomik büyüme için bir gerekliliktir (Ahmad, Sial & Ahmad, 2016: 17). Devlet ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için vergi politikası, bütçe politikası (harcama politikası) ve borçlanma politikası olmak üzere üç maliye politikası aracını kullanmaktadır (Sivrekli Demircan, 2003: 99). Vergi politikası, küresel rekabet ve uluslararası büyüme için ülkelerin ekonomi politikalarında önemli bir bileşen olarak yer almaktadır (Anastassiou & Dritsaki, 2005: 99).

¹ Dr. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, korkutpata@osmaniye.edu.tr

yarısı kadardır. Bu nedenle dolaysız vergi ile ekonomik büyüme arasında zayıf bir ilişki tespit etmemiz makuldür. Servet ve gelir üzerinden direkt alınan vergiler ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Vergi içerisinde ağırlıklı bir paya sahip olan dolaylı vergiler ise bulgulara göre Türkiye'nin ekonomik büyümesi için önemli bir unsur olarak yer almaktadır. Vergi gelirleri ile Türkiye, ulaşım, enerji, sağlık, eğitim, gibi birtakım hizmetlerin alt yapısını oluşturmakta ve bunlardan bazılarını vatandaşlarına ücretsiz olarak kullanıma sunmaktadır. Ulaşım sektörü için sağlanan bu alt yapı hizmetleri aynı zamanda özel sektörün gelişmesine yardımcı olmakta ve böylece ekonomik büyüme teşvik edilmektedir.

Türkiye'de dolaylı vergi türü için içsel büyüme modelinin varsayımları geçerlidir. Dolaylı vergiler ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilemektedir. Türkiye'de dolaylı vergi gelirlerinin büyük bir kısmı ÖTV ve KDV'den oluşmaktadır. Dolaylı vergilerdeki artış özellikle ithal malların tüketiminin kısılmasına yardımcı olmakta ve bu durumda yurtiçi üreticilerin satışı vergi artışı kadar düşmemektedir. Ayrıca ciddi cari açık sorunu olan Türkiye ekonomisi için dolaylı vergilerdeki artış ile beraber sağlanabilecek olan döviz tasarrufu ve elde edilen gelir oldukça önemlidir. Devletin elde ettiği bu gelir doğru ve etkin bir şekilde kullanıldığında yurtiçi üretimin arttırılmasına destek olacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahmad, S, Sial, H. M. & Ahmad, N. (2016). Taxes and economic growth: An empirical analysis of Pakistan, *European Journal of Business and Social Sciences*, 5 (2), 16-29.
- Anastassiou, T. & Dritsaki, C. (2005). Tax revenues and economic growth: An empirical investigation for Greece using causality analysis, *Journal of Social Sciences*, 1 (2), 99-104.
- Becker, R, Enders, W. & Lee, J. (2006). A stationarity test in the presence of an unknown number of smooth breaks, *Journal of Time Series Analysis*, 27 (3), 381-409.
- Benos, N. (2009). Fiscal policy and economic growth: Empirical evidence from EU Countries, MPRA Paper, 19174.
- Burgess, R. & Stern, N. (1993). Taxation and development, *Journal of Economic Literature*, 31, 762-830.
- BUMKO (2020), (10.05.2020 tarihinde <https://www.hmb.gov.tr/bumko-butce-buyuklukleri-ve-butce-gerceklesmeleri-adresinden-ulasilmistir>).
- Cural, M. & Kırıcı Çevik, N. (2015). Ekonomik kalkınmanın vergi yapısı üzerindeki etkisi: 1924-2013 dönemi Türkiye örneği, *Amme İdare Dergisi*, 48 (3), 127-158.
- Çelikay, F. (2017). Milli gelirin vergi yükü üzerindeki etkileri: ARDL sınır testi yaklaşımı ile Türkiye üzerine bir inceleme (1924-2014), *Sosyoekonomi*, 25 (2), 169-188.
- Dickey, D. & Fuller W. A. (1981). Likelihood ratio statistics for autogressive time series with a unit root, *Econometrica*, 49, 1052-1072.
- Dünya Bankası (2020). (10.02.2020 tarihinde <http://api.worldbank.org/v2/en/country/TUR?downloadformat=excel> adresinden ulaşmıştır).
- Elliott, G., Rothenberg, T. J. & Stock, J. H. (1996). Efficient tests for an autoregressive unit root, *Econometrica*, 64 (4), 813-836.

Enders, W. & Jones, P. (2016). Grain prices, oil prices, and multiple smooth breaks in a VAR, *Studies in Nonlinear Dynamics & Econometrics*, 20 (4), 399-419.

Erdoğan, E., Topcu, M. & Bahar, O. (2013). Vergi gelirleri ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye ekonomisi üzerine eşbütünleşme ve nedensellik analizi, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 50 (576), 99-109.

Eren, M. V, Ergin Ünal, A. & Aydın, H. İ. (2018). Türkiye’de vergi gelirleri ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişki: Frekans alanı nedensellik analizi, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 19 (1), 1-18.

Gür, S. U. (2014). *Türkiye’de vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin uzun ve kısa dönemde incelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürdal, T. & İnal, V. (2018). Türkiye’de ekonomik büyüme ile vergi yükü ilişkisinin analizi, 5. *Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi*, Niğde, Türkiye, (ss.419-424).

Karahan, Ö. & Biyan, Ö. (2018). Türkiye ekonomisinde vergi gelirlerinin büyüme üzerine etkisi, *II. Uluslararası Ekonomi, Finans ve Ekonometri Sempozyumu Tam Metinler Bildiri Kitabı*, Bandırma Balıkesir, Türkiye, (ss.594-603).

Karamelikli, H. (2018). Dolaylı ve dolaysız vergilerin ekonomik aktiviteler üzerindeki simetrik ve asimetrik etkileri, *Maliye ve Finans Yazıları*, 110, 95-110.

Katircioglu, S. (2010). Is there a long-run relationship between taxation and growth: The case of Turkey, *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 13 (1), 99-106.

Kızılkaya, F. & Dağ, M. (2018). Türkiye’de vergi gelirleri-ekonomik büyüme ilişkisi: Dönemsel bir analiz, Dr. Adil Akıncı (Ed.) *Türkiye’de Güncel Mali Sorunlar* içinde (s. 5-44). Ankara: İksad Yayınevi.

Koch, S. F, Schoeman, N. J. & Van Tonder, J. J. (2005). Economic growth and the structure of taxes in South Africa: 1960–2002, *South African Journal of Economics*, 73 (2), 190-210.

Lee, Y. & Gordon, R. H. (2005). Tax structure and economic growth, *Journal of Public Economics*, 89 (5-6), 1027-1043.

Lucas, R. E. (1988). On the mechanics of economic development, *Journal of Monetary Economics*, 22 (1), 3–42.

Mangir, F. & Ertuğrul, H. M. (2012). Vergi yükü ve ekonomik büyüme ilişkisi: 1988-2011 Türkiye örneği, *Maliye Dergisi*, 162, 256-265.

McNabb, K. (2018). Tax structures and economic growth: New evidence from the government revenue dataset, *Journal of International Development*, 30 (2), 173-205.

Narayan, P. K. (2005). The saving and investment nexus for China: evidence from cointegration tests, *Applied Economics*, 37 (17), 1979-1990.

Nazlioglu, S., Gormus, N. A. & Soytaş, U. (2016). Oil prices and real estate investment trusts (REITs): Gradual-shift causality and volatility transmission analysis, *Energy Economics*, 60, 168-175.

Ünlükaplan, İ. & Arısoy, İ. (2011). Vergi yükü ve yapısı ile iktisadi büyüme arasındaki dinamik etkileşimler üzerine uygulamalı bir analiz, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 38 (1), 71-100.

OECD (2020). (10.02.2020 tarihinde <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm> adresinden ulaşılmıştır).

Organ, İ. & Ergen, E. (2017). Türkiye’de vergi yükünün ekonomik büyümeye etkileri üzerine bir çalışma, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 197-207.

Pata, U. K. & Tütüncü, A. (2017). Yapısal kırılmalarla birlikte Türkiye’de kamu harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisinin analizi, *Maliye Dergisi*, 172, 30-51.

Pesaran, M. H, Shin, Y. & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships, *Journal of Applied Econometrics*, 16 (3), 289-326.

Romer, P. M. (1986). Increasing returns and long-run growth, *Journal of Political Economy*, 94 (5), 1002-1037.

Saraç, T. B. (2015). Vergi yükü ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği, *Maliye Dergisi*, 169, 21-35.

Siverekli Demircan, E. (2003). Vergilendirmenin ekonomik büyüme ve kalkınmaya etkisi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21, 97-116.

Güncel İktisat Çalışmaları II

Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth, *The Quarterly Journal of Economics*, 70 (1), 65-94.

Şaşmaz, M. Ü. & Yayla, Y. E. (2018). Vergilerin ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi: Avrupa birliği geçiş ekonomileri örneği, *Maliye Dergisi*, 174, 315-336.

Terzi, H. & Yurtkuran, S. (2016). Türkiye’de dolaylı/dolaysız vergi gelirleri ve GSYH ilişkisi, *Maliye Dergisi*, 171, 19-33.

Toda, H. Y. & Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector autoregressions with possibly integrated processes, *Journal of Econometrics*, 66 (1), 225-250.

Umutlu, G., Alizadeh, N. & Erkiş, A. Y. (2011). Maliye politikası araçlarından borçlanma ve vergilerin ekonomik büyümeye etkileri, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 75-93.

Yüksel, C. & Songur, M. (2011). Kamu harcamalarının bileşenleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Ampirik bir analiz (1980-2010), *Maliye Dergisi*, 161, 365-380.

Zivot, E. & Andrews, D. W. K. (1992). Further evidence on the great crash, the oil price shock, and the unit-root hypothesis, *Journal of Business & Economic Statistics*, 10 (3), 251-270.